

Titel: Erfaringer i Rosenborg-Hauge den Dag de opsatte Forfrisknings-Telter, meddeelte af en agtsom Tilhører. [vise]

Citation: "Erfaringer i Rosenborg-Hauge den Dag de opsatte Forfrisknings-Telter, meddeelte af en agtsom Tilhører. [vise]", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14*, J.R. Thiele, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_014-shoot-workid1_014_029.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Erfaringer i den Dag de opsatte Forfrisknings- Telter, meddeelte af en agtsom Tilhører.

**Kiøbenhavn 1771. Trykt hos Johan Rudolph
Thiele, boende i Peder Hvitfeldts-Stræde.**

2
3

Naar Haardt beladet Sind med daglig Nærings Sorg Har giort mig Tiden lang, det ædle Rosenberg, — Dets Hauge — for vor Stad et udtrykt Sans Souci! Har, ved sin Yndighed, min Sorg aftvunget mig.

4

Fortuna ey mod mig sig gunstig har
beteed,

I Knaphed Skiebnen mig at leve har
udseed;

Men Gud jeg priser dog, som ofte
upaatænkt,

Har Dags Udkomme sendt, naar haardest
jeg har trængt.

I meldt Forfatning paa benævnte yndig
Sted

Mig viste Blomstret snart sin Farves Deylighed,
Igiennem Øyet strax min Siæl erfoer
en Røst,

Som Haab befalede, og deri viste
Trøst.

5

Med Øre uhørt Lyd mig Blomstret spurgte til:

Hvor kan du tvivle paa Gud dig forsørge
vil?

Jeg, udi Værdighed, sat meget neden
dig,

Har dog til Næring alt hvad nødig er
for mig.

En Lugt i Næsen meer end Ambra, Balsam

sød,

Som disse Almagts Tegn hver af sit farved

Skiød

Udaandede, snart heel min Sands

bemestred sig,

Saa ey blev Sted for Sorg, for Griller,

Phantasie.

6

Ey orgel-blandet Lyd er saa indtagende,

Som, naar af blot Natur, sin Skaber

prisende,

Den lille Nattergal i Sang mig

mindte paa,

Fornuft- og pligt-gemæs: at gjøre

ligesaa.

Min Agtpaagivenhed og undertiden

var

Udfordret af de Ting, som Kunsten dannet

har,

Lysthuset, Hækken har sin kunstig

Danning viist.

Jeg Kunstens Ædelhed og Gartneren

har priist.

7

Nu blev mig ankyndt ved Springvandets lette

Hop:

En anden Kunstners Viid, som naar fra

Reden op

Ved Dagens Forbud-Vagt den lette Lærke

svinger,

Saaledes Vandet og af Rør mod Himlen springer.

Nu, underrettet, ved Steenhuggers Gravestik,

Som Fædres falske Gud har givet indbildt

Skik;

Om: Uformuenhed min Skaber ret at

ære,

Af blot Fornuft jeg bad ham det mig

selv at lære.

8

Nu lad mig Slottet see: udi dets simple

Pragt,

En gammel Majestæt, hvis Maade har

anlagt:

Dets Hauge, som et Sted til sand

Forlystelse,

For Sig — og Folk — somveed dens Yndighed

at see.

Saaledes der jeg Trøst og Glæde fundet

har,

Naar Sindets Rolighed forstyrret ofte

var

Ved Skiebnens Haardhed, — og i samme Ærende Gik jeg derind den Dag man aabned' Telterne.

9

Ved Indtrin jeg en snart utallig Mængde

faae

Af middel, nedrig Stand med higende

Attraae,

At søge under de nyebygte Telter

Skygge,

For, troligst, hver sin Gud et Altar der

at bygge.

Mig dette Syn en usædvanlig Gienstand

blev,

Min Forestilling mig ey, som tilforn, beskrev:

Naturens, Kunstens Værd; kun halv behagelig Mod forhen, Haugen nu sig visede for mig.

10

Til sand Forlystelse, som først, Anlæggeren,

En Christian mindre ey, end vor, bestemte

den;

Den nu ey ret beqvem mig syntes, —

dog maaskee,

At andre bedre sligt end jeg har kundet

see.

Vel hørte jeg og dem, som sig forlyde

lod,

At Kongens Yndelyst dem ey heri

anstod;

Men som de fleste, ja de beste Ting han

gjør

Blir lastet, man slig Last jo ikke bill'ge

tør.

11

Af Mængdens Ansigt-Træk jeg let bemærkede,

At i Natur og Kunst de ikke kunde

see

Saa megen Skiønhed, som i Teltets

dybe Skiød,

Raison: Hvorfor det for Lysthuset Fortrin nød.

For Nattergalens Slag, — Soltanens Fest-Concert,

Man Bifald gav — maaskee — fordi den ey har lært,

Som disse sine Slag at gjøre efter

Noder,

Indbildningen er jo til mange Griller

Moder.

12

Det alt af Gammelt, Nyt, af Roes, af Last, af

Tak,

Forliebtes daarlig Bæv, indbildte Kloges

Snak,

Af Klager, Ønsker, af det meer for

Øret kom;

Det Folks forskiellig Smag mig lærte

dømme om.

Een roste Tider, som af ham ey mindes

kand,

Een fandt det Beste slet udi sit Fødeland,

Enhver Forandring een fandt i sit Hele

god,

En andens Ord derom var gantke tvertimod.

13

Forandrings-Vennen fleer med Glæde

spaaede,

Men Contraparten Grund for mange ønske

see,

Den første sig tilbød af alt, at Nyttens

vise,

Naar Nyttens sidste saae, han Grunden

vilde prise.

Beundrings-værdig er vort Hofs Oeconomie,

Var strax den førstes Ord, see! Kongen

viselig;

Det kun Bekostning gav, al Pragts

afskaffet har;

Han faae, at Majestæt paa Pragt ey

grundet var.

14

Han eene Værdighed i ædel Gierning

fandt,

Med den han syntes, man unødigen forbandt:

En Sverm af Cavalliers, af Dames,

af Bartere,

Som deels til Lediggang og Ont man

klækkede.

Da Stemmers Vægt, om Ting — ey Mængde

gjelde bør,

Han selv — sig selv bekiendt, beslutte eene

tør,

Hvad tienligt Rigerne til Opkomst, Flor

bør skee,

For Svig han sikker er, — kan Kassen

sparet see,

15

Han demonstreerte med en saadan Nidkierhed.

At jeg forsikret er, han havde bleven

ved.

Udi et Stats System at vise Grundene

Til hver Forandring, som var skeet, og

skulde see.

Om Land- og Søe-Etat, Financer, Cancellie,

Told- og Commers-Colleg, Postvæsen,

Politie,

Raadstue, Skifte-Ret, publiqve Stiftelser,

Om Jurisdiction Akademie, og

meer.

16

Men nu Tilhøreren indfandt sig med et

Svar:

At Kongen uden Grund sig foretaget

har,

At rive alting ned, for nyt at opbyggt

see,

Det troer neppe selv den slettest

Tænkende.

At Maalet og er got — ey heller tvivles

paa,

Gid kun det Ønske ey maa mangle ham at

naae!

Men da jeg høre fik det Ord: Oeko--

nomie.

Det mig Anledning gav til Griller, —

Phantasie.

17

Er Pragt for Konger ey nødvendig? (blev han

ved),

Indprænter den ey Frygt, og Underdanighed —

Hos Undersaatterne? Eenfoldige, i sær,

Som Kierlighed hos dem, selv Frygt

nødvendig er.

Om de Forretninger, som alt er underlagt,

Ny Embedsmænd bliv med meer Færdighed og

Agt,

End før forvaltede? — det Tiden

vide vil;

Af lidet man endnu sig fligt kan slutte

til.

18

Men om Uleylighed man alt i Vished

er,

Brødløse seer man jo utalte Mennesker?

Til mangel skeet Fallit i Hoffets

Sparsomhed,

Bør søges første Grund, - dernæst i

Ødselhed.

Hofpragten skaffes af, --- Hoffolket Afsked

faaer,

Herskaber reyser bort, — Bye-Handel stille

staaer, ---

Fabriker, - Kræmmere, — Haandverker lider Tab, Indskrænkning Aarsag er, — dog ---

maaskee Dovenskab.

19

Man Kassen spare vil, — roesværdigt Øyemeed!

Men Borgerne uskad, man kunde Middel

seed

I andre Ting, end ved al Pragt at

lægge slet;

Til Borg'ers Eyendom har Kongen

brugbar Ret.

Som en Erkiendtlighed, der siges, Kongen

faaer

Fra det ny stiftede Tal-Lotterie hvert

Aar:

En fierding Tønde Guld, et got Huusholdnings Tegn!

Sexdobbelte føres ud, og søger fremmed

Egn.

20

Forlystelser paa Dansk, saa got som fremmed

Sprog,

Man kunde have; men langt heller mangt et

Drog

Af fransk, italiænsk Extract man Tusind

geer,

End man med hundred een af Egne hjulpet seer.

See! dette Smaating er mod alt det Kongens

Agt,

Huusholdning, Styrelse, af Gud er ununderlagt;

Men at i større Ting end i benævnte to

Blir bedre holdet Huus: vi bør formode Troe.

21

Om dette Emne jeg ey meer at høre

fik,

Samtalen afbrudt blev, — og jeg afsides

gik,

Hvor strax en Nye mig Agtpaagivenhed

aftvang:

En, Anden Christians Roes, istemte Toner sang.

Men Gud! hvor bragte det mig i Forfærdelse,

For Øyet svævede: Død — i Øret hylte:

Vee, —

I Brystet følte: Angst — jeg ilte —

og blev vaer:

At det kun Billeder af Skrækkens Malning var.

22

Du Helveds Ympe! du utæmte rasend'

Dyr!

Du Diævlers Sendebud! selv Troidenes

Uhyr!

Essenz af al Udyd! hvor kan du

nævne god?

En Tid da ikkun blev forkyndt: om

Død og Blod.

Forfærdet ilte jeg, — en torde see mig

om,

Saa fulgte Skrækken mig, uvidende

jeg kom:

I Stadens Stads-Allee — her Scenen Ændring fik, Her tabte Skrækken sig — men undret,
tavs — jeg gik.

23

Her een igiennemløb: De gamle Cimbres

Tog

For Feighed lastet dem — af fin Indbildnings Bog,

Han reciterede: Hvi han vilde commandert

Nedsablet — vundet Seyr — med Catul triumphert.

En grundig Videnskab, i Søemands Kunsten ey,

Tilstod vor Tordenskiold, vor Juel, vor Adler,

Ney!

De kun Forvovenhed — ey Indsigt

stor besad,

Han syntes alt: At ham Algier om

Naade bad.

24

Machiavel har lært: Hvordan med Fordeel

man

En Stat indrette, og vedligeholde

kan,

Ey Ulfelt, — Sehested, — ey vor Griffenfelt bør staae

Med ham i Lærdoms Rang, — det soer

en anden paa.

Blant gode Christnes Tal ey Holberg regnes

bør,

For sund Philosophie han neppe nævnes

tør

I Rigshistorien, meer Usandhed Han

har,

End selv en Molesmorth — en andens

Tale var.

25

Een Phoenix heel beskrev, — een Cirkelns

Qvadratur,

Een viste Grunden til Magnetens Pæg-Natur,
Een Maanens Skikkelse saae i sit Øyeglas,
Een Syderpolen fandt foruden Roer —
Compas.
Af Farven viste een, at Mohren er et
Dyr,
En Art af Bavian, — et underligt
Postyr,
I Farven fandt han: Ret at hade —
døde dem,
At: Plyndre deres Land, — dets Rigdom føre hiem.

26

For Lærdoms — Viisdoms — Vid een priste
Lapperne,
Een Holland for ureen Huusholdning lastede,
Een sang til Norges Roes, en sang
om Tarv'lighed, Een Svensken lovede for stor Oprigtighed.
Exempler man paa Englands Kydskhed vise
kand,
Saa frie fra Overdaad er intet andet
Land,
Franskmanden heftig een fritog fra
Hyklerie,
Og Tydsken: Egen Roes, Snak, Løgn
og Pralerie.

27

Hvad jeg til Danskes Roes og Daddel
hørte her,
Var en betydeligt — blant Smaating jeg
i sær
Erindrer, der blev sagt: At dansk
Comoedie
Ey saa indtagende, som Franske er
at see.
Hertil er eene Grund: i dansk Uskiksomhed
Jo yndes Landsmænd-Sprog for Fremmet,

(blev man ved,)

Den jo bestyres af retsindig Directeur,
Som en imellem Dansk og Landsmænd
Forskiel gjør.

28

Forfængelighed en er Danskes Hovedlast,
Os Efteraberie ubillig blir forkast,
Vi eget agter høyt, — Indfødde
Fortrin har,
Til Rettesnor i alt en Fremmet vi
antar.

En streng Alvorlighed Mandskiønnet blev
lagt til,
Vort Fruentimmer ey med forstilt Blyhed
vil
Mandkiønnet tage ind, — kun Mænds
Uskiønsomhed
I Koners Tidsfordriv kan finde Far- lighed.

29

Selv Upartiskhed er hver Dommer her til
Lands,
Og Redelighed hver en Regnskabsførers
Glands,
For Ager Jøder selv ey falskelig
gjør Eed,
Selv Advocater ey gjør Mod Samvittighed.
Nu Haugen jeg forlod, — udaf Forundring
stum,
Al sidst fortalt Discours bør dømmes i en
Sum,
At være: Pral og Løgn, Ondskab, vanvittig Tøy,
Dog, maaskee dømt for haardt, maaskee det var kun Spøg.

30